

VÖRÖS KATALIN

Pedagógia – Oktatás – Történelem – Könyvtár. Ünnepi kötet F. Dárdai Ágnes tiszteletére

Csóka-Jaksa Helga – Schmelczér-Pohánka Éva – Szeberényi Gábor (szerk.) (2014): *Pedagógia – Oktatás – Könyvtár. Ünnepi tanulmányok F. Dárdai Ágnes tiszteletére. A Pécsi Egyetemi Könyvtár kiadványai 12., Pécsi Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont, Pécs, 587 p.*

Pedagógia – Oktatás – Történelem – Könyvtár, a szerkesztők akár ezzel a főcímmel is illethették volna a F. Dárdai Ágnes tiszteletére összeállított tanulmánykötetet, hiszen jóval több tudományterületet ölel mind az ünnepelt eddigi munkássága, mind maga a kötet, mint az az eredeti címből kiderülhetne. F. Dárdai Ágnes szakmai tevékenységét számos diszciplína sajátjának érezheti, hiszen ha kutatói portréját szeretné valaki megrajzolni, akkor ahhoz mindenképpen többféle tudományterület színeit kellene egyszerre felhasználnia. A Pécsi Egyetemi Könyvtár több, mint másfél évtizedes színvonalas szakmai vezetése mellett oktatói és kutatói munkáját sem szorította háttérbe. Ennek eredményeként születtek meg azok a publikációk és kiadványok, melyek a hazai tankönyvkutatásokban és történelem szakdidaktikai kérdésekben megkerülhetlenné tették F. Dárdai Ágnes nevét.

Az ünnepelt szakmai érdeklődésének sokszínűséget próbálták megragadni a kötet szerkesztői is, amikor a tágan értelmezett neveléstudomány, könyvtártudomány, valamint történettudomány területéről gyűjtötték csokorba kollégák, pálya- és szerzőtársak, illetve egykori és jelenlegi tanítványok írásait. A *Pedagógia – Oktatás – Könyvtár* egyben a Pécsi Egyetemi Könyvtár kiadványai sorozat 12. kötete is, mely olyan munkák sorába illeszkedik, mint Schmelczér-Pohánka Éva: *A pécsi püspöki könyvtár története, 1774-1945; Klimó György püspök és kora: egyház, művelődés, kultúra a 18. században*¹ című konferencia tanulmánykötete, vagy Molnár-Kovács Zsófia 2000 és 2010 között a hazai tankönyvkutatásokkal kapcsolatban megjelent bibliográfiája.

A kötet összesen 37 tanulmányt tartalmaz 41 szerző tollából, akik között számos neves, hazai és külföldi egyetem, könyvtár és kutatóintézet munkatársát találhatjuk meg. A tanulmányok egyetlen kivételtől eltekintve (Nagy Mariann: *Interaction (?) between Institutional Change and Market Forces in Hungary in the Second Half of the 19th Century*) magyar nyelven íródtak. Az ünnepi kötet szerkesztői – Csóka-Jaksa Helga, Schmelczér-Pohánka Éva és Szeberényi Gábor – valamennyien a Pécsi Egyetemi Könyvtár könyvtárosai, osztályvezetői, akik bibliotékai tevékenységük mellett önálló tudományos munkát is folytatnak a néprajz, illetve a történettudomány területén, és akik egy-egy tanulmánnyal szintén hozzájárultak az ünnepi kötet elkészüléséhez, színvonalosságához.

A tanulmányokat hat főfejezetre osztották: Oktatás- és neveléstörténet, Történelemtanítás és tankönyvkutatás, Könyvtártudomány, Sajtó- és olvasástörténet, Történettudomány, valamint Helytörténeti kutatások. A kötet egészének jellemzője a multidiszciplinaritás és a multiperspektivikus megközelítés. Mindezt az egyes írások szintjén is tetten érhetjük, hiszen nemcsak a témaválasztás tekintetében változatosak, hanem a kutatói módszerek-

ben és szemléletükben is. A tanulmányok között egyaránt találhatunk széles nemzetközi forrásokra is építő (pl.: Szögi László: *A külföldi egyetemjárás tömegessé válása a 19. század második felében*; Miszler Tamás: *Az Edvárd saga (Saga Játvarðar konúngs hins helga) kelet-angolokkal kapcsolatos részének izlandi kútfőiről*), illetve elsősorban hazai kútfőket szisztematikusan feldolgozó írásokat (pl.: Vonyó József: *Család, lakókörnyezet, iskola és személyiség. Vázlat Gömbös Gyula gyermekéveiről*; Szilágyi Mariann: *Hungarika-kutatás a Klimó Könyvtárban. A Szepesy-katalógus magyar nyelvű nyomtatványai*). A kötet a forrásközlés irányába mutató (pl.: Csóka-Jaksa Helga: *A Néphadsereg Napja a rádióban, 1951-ben*), alapvetően kvantitatív adatfelvételre építő (pl.: Markó Tamás: *Mikor jönnek, meddig maradnak?*), valamint személyesebb hangvételre építő (pl.: Agárdi Péter: *Mozaikok a magyar sajtó legújabb kori történetéből. A Tekintet negyedszázada*) tanulmányokat is magába foglal.

Az egyes kutatások nem pusztán a hazai tudományosság számára lehetnek relevánsak, hiszen – miként F. Dárdai Ágnes munkássága is – markáns nemzetközi vonatkozással bíró szövegeket is olvashatunk. Ennek megfelelően találhatunk egy-egy külföldi ország aktuális oktatásügyére vonatkozó (pl.: Vajda Barnabás: *Mitől magyar a szlovákiai magyar iskola?*), továbbá nemzetközi kontextusban is releváns (pl.: Kojanitz László: *A történelmi gondolkodás fejlesztésének irányzatai*), valamint az egyetemes történettudomány körébe tartozó (pl.: Deák Máté: *Észak- és Dél-Amerika légtereinek megítélése brit geopolitikai szempontból (1919–1939)*) tanulmányokat is.

Az első nagyobb tematikus blokk tehát az *Oktatás- és neveléstörténet* címet kapta, melynek tanulmányai mutatják talán a legnagyobb diverzitást a kötetben. Maga az alcím is megtévesztő lehet, hiszen klasszikus neveléstörténeti munkák mellett, (mint Bánfai József: *A sárospataki tehetségkutatás megindulása és a kísérlet „utóélete” a hazai szakirodalomban*) az oktatászociológia, a kulturális antropológia (pl.: Jenei Teréz: *Az iskola, a tanulás és a könyvekhez való viszony megjelenése cigány népmesékben*), sőt a gyógypedagógia területéről is (lásd Harjárné Brantmüller Éva: *Down-szindrómások – család kontra intézet*) találhatunk írások a fejezetben.

Történelemtanítás és tankönyvkutatás címmel szerepel a második fő szerkezeti egység, mely talán legszerveesebben kapcsolódik F. Dárdai Ágnes kutatásainak fő irányvonalához. Ebbe a fejezetbe összesen hat tanulmányt illesztettek a szerkesztők, melyekben a történelemdidaktika és tankönyvkutatás legújabb eredményeiről és tendenciáiról olvashatunk. Olyan fontos módszertani segédletként is értelmezhető tanulmányok is helyet kaptak itt, mint a Dévényi – Gözsy szerzőpáros tanulmánya,² amely a tankönyvek történeti forrásként való kezeléséhez és diakrón szemléletű értelmezéséhez kínálja a diskurzuselemzés alapjain álló támpontokat.

A harmadik fejezet a könyvtártudomány körébe tartozóan négy írást foglal magában, melyek közös origója a könyvtár szerepének és funkcióinak (újra)definiálásában ragadható meg a digitális és információs forradalom hatására.

A *Sajtó- és olvasástörténet* fejezet szintén hat tanulmányt tartalmaz, melyek időkerete a 15. századtól (lásd Monok István, a párizsi könyv elterjedésével és recepciójával foglalkozó munkáját) egészen napjainkig terjed. A sajtó történeti forrásként való felhasználása jellemzően a 20. század második felében vált mind általánosabbá a történészek körében, ma pedig szinte már megkerülhetetlen, nem csupán a művelődéstörténeti kutatások számára, hanem önálló kutatási területet is jelen; ezt a tendenciát erősítik az itt olvasható írások is. A fejezet három tanulmánya³ a 18–19. századokra helyezte fókuszát, amelyek a hazai sajtó- és művelődéstörténet több szempontból is kiemelkedő és meghatározó időszakát jelentik, így tudhatunk meg többet az orvosi szaksajtó első fontos állomásairól, vagy a női olvasóközönség korabeli formálódásáról.

Történettudomány alcím alatt kapott helyet az a hat tanulmány, melyek témaválasztásuk és időkeretük révén rendkívül tág intervallumban mozognak. Nemcsak időben, hanem

térben (földrajzi, politikai, társadalmi, gazdasági stb. vonatkozásban) is kiterjedt a szerzők érdeklődése, hiszen az olvasó Izlandtól a Néphadsereg Napján keresztül a magyar historiográfia szövetének „sűrűbbre szövésén” át Dél-Amerikáig kalandozhat kutatásaik révén.

A kötet utolsó tematikus blokkjaként szerepel a helytörténeti munkákat magába foglaló fejezet, amelyek Pécs művelődéstörténetéből tárnak elénk egy-egy szeletet. Nemcsak egyetem- és könyvtártörténeti írásokat olvashatunk itt (pl.: Dezső Krisztina: *A pécsi Erzsébet Tudományegyetem Stomatologiai Intézetének története* vagy Schmelczér-Pohánka Éva: *A Janus Pannonius utca 4. számú, hajdani káptalani ház és a Virágház*), hanem iskolatörténeti (Huszár Zoltán: *A Pécsi Magyar Kir. Szénbányász Iskola története alapításától a II. világháború végéig*) vagy a város életében is meghatározó személy – Pekár Mihály – biográfiáját árnyaló (Lengvári István: *„Édes Doctorka!” Pekár Mihály korai évei*) tanulmányt is.

A kötet végén kapott helyet az ünnepelt tudományos munkásságának 2014. július 15-ével lezárt, kronologikus rendezésű bibliográfiája, melyet egy, a könyvtártudomány területén is tevékenykedő kutató tiszteletére megjelenő kötet alapvető és minden tekintetben adekvát zárásának tekinthetünk.

A 2014 szeptemberében megjelent kiadvány formailag és nyelvilag is igényes, nyomdai kivitelezése és tipográfiája is megfelelő. Az ünnepi kiadvány külön érdeme, hogy a 21. század könyvészeti kívánalmainak megfelelően, a papíralapú változat mellett elektronikus formában is elérhető és az egyes tanulmányok ingyenesen letölthetőek Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont honlapjáról. Ez a megjelenési forma – az ünnepelt szellemiségéhez illeszkedően – segíti leginkább mindannak a tudásnak és ismeretnek sikeres disszeminációját, mely a kötetben felhalmozásra került.⁴

Jegyzetek

- 1 Szerk. Pohánka Éva, Szilágyi Mariann
- 2 Dévényi Anna – Gócsy Zoltán: Szempontok a történelemtankönyvek dekódolásához.
- 3 Gracza Tünde: „’s által fogja a’ Haza látni, hogy bizonynal hasznára élt” 210 éve jelent meg az Orvosi, és Gazdasági Tudósítások; Kéri Katalin: „Nők csak mértékkel olvassanak...” Adalékok a hazai női olvasóközönség 18–19. századi formálódásának történetéhez; Mader Béla: A Tudományos Gyűjtemény és Vörösmarty (Reformkori tudományos folyóiratunk történetéből)
- 4 <http://www.lib.pte.hu/ek/elektronikus-kiadvanyaink> (2014. december 28.)